

ELŐSZÓ

A SZTE BTK Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének munkatársai, hallgatói igyekeznek bekapcsolódni a komparatistikának és általában az irodalomtudománynak újragondolását segítő-ösztönző munkálataiba. Az Európai Unió átalakuló egyetemei igénylik, hogy a „más” szerkezetben folyó oktatáshoz éppen úgy mellékeltsenek a segédanyagok, a kézikönyvek, az új tartalmú-formájú tanítást elméletileg megalapozó tanulmányok, miként a korábbi rendszer működtetésére is megvoltak a szükséges könyvek, jegyzetek. Az irodalomtudomány és közvetítése problémái sokszoros erővel jelentkeznek a részint szűkített anyagú, részint átszerkesztődő oktatásban, minek következtében az irodalom, Magyarországon kiváltképpen a világirodalom tanításának részint megnehezültek a feltételei (a képzés első szakaszában lényegesen kevesebb idő áll a rendelkezésre, a műveltség szerkezetének átstrukturálódása folyamatos jelenség, az elsősorban olvasás útján megszerezhető tudás „értéke” és „tartalma” nem bizonyosan előnyére változott stb.), részint azonban új lehetőségek kínálják föl magukat: a hagyományos irodalomtörténeti, kronológiai szempontokat szem előtt tartó előadássorozat helyébe probléma-centrikus előadások/szemináriumok iktathatók, továbbá: az irodalomközpontúság fellazításával az irodalom egyre inkább a kultúra részeként, irodalom és más kulturális tényezők, jelenségek, részterületek, „alrendszerek” érintkezései, egymásba szövődései feltárása, elemzése révén tárgyalható. Jóllehet az irodalomtörténetnek/elméletnek és a kulturologiának (cultural studies, Kulturwissenschaft) továbbra sem téveszthetők össze területei, az új historizmus, a posztkolonialitás „elméleti” megközelítéseinek befogadása nem egyszerűen változatosabbá teheti az oktatást, a kutatást, hanem az irodalmat (korántsem zárja vissza korábbi korszakokba, hanem sokkal inkább) szembesíti részint önmagával, önmaga elképzeléseivel, kompetenciájáról, valamint kultúraként létezésével, létezőségével. A tanszéken folyó „kísérletek” az összehasonlító műelemzések címszó alatt futó munkálatok ürügyén, továbbá az irodalomtudomány felől érkező elméleti/módszeres ajánlatok más diszciplína számára (például a néprajzéra), a hagyományosan imagológiai vagy a pozitívizmus kedvelt kutatási területe (az útleírás) „posztkulturális” jellegű bemutatására, mind-mind azt célozza, milyen mértékben jelölhető (nem *ki*, hanem) *meg* irodalomtörténet/elmélet helye a változó művelődési/műveltségi viszonyok közepette. S ezzel szoros összefüggésben a hermeneutika és a

dekonstrukció befogadása, térnyerése *utáni* periódusban merrefelé tart az irodalmi gondolkodás. Tanszéki hagyomány, hogy a hallgatók irodalmi/kulturális érdeklődése kettős irányú: az ismertebb, a leginkább angolszász nyelvű művek meglehetősen sok érdeklődőt vonzanak, annál is inkább, mivel immár régiókban az angol válik lingua francává, s a szubkultúrából merített ismeretek szintén az angol nyelv tudását, az angol-amerikai világ ismeretét feltételezik. A másik irány a kevésbé ismert irodalmak/kultúrák közvetítésével jellemezhető. Szeged országunk déli határán terül el, már a XVIII. században fontos szerepet játszottak a szegedi piaristák a szerb diákok oktatásában, a *Tiszatáj* című folyóirat több ízben és szívesen közöl(t) szerb, szlovén, horvát tárgyú írásokat és összeállításokat. A SZTE BTK portugál speciális képzésének elvégzése gazdagította a közös hallgatók komparatiztikai látását, így a Magyarországon csupán néhány „nagy” névvel képviselt portugál irodalom beépítése a világirodalom-elképzelésbe nem kevésbé sikeresnek bizonyult. A komparatiztikai kurzusokon belül az irodalom és a társművészetek egybelátása, összevetése fontos, módszertanilag is tanulságos szemináriumokon történt, e szemináriumok legjobb referátumai aztán publikációkkal jelezték e gondolkodás életképességét.

Ami azonban még lényegesebbnek minősíthető: az oktatás átstrukturálása során egyre inkább olyan tervezés került az előtérbe, amely a mennyiségi szempontokkal szakítva nem egyszerűen a mindig vitatott „minőségi” tényezőkre veti a hangsúlyt, hiszen erre az eddigi oktatási gyakorlat is törekedett, hanem az a belátás látszik felülkerekedni, miszerint a hagyományos irodalomtörténet úgynevezett egészelvűségét fel kell váltani olyan „tanegységekkel”, amelyek egy-egy probléma, egy-egy részterület, egy-egy stílusformáció modellszerűségét kísérlik meg több szempontból átvilágítani, s az egyes területek elemzésével elemzési változatokat kínálnak föl. Olyanokat, amelyek a hasonló vagy rokon területek elemzésére ösztönöznek. Illetőleg: olyan szemináriumokat terveznek meg, amelyek vagy egy-egy mű elemzésekor a lehetséges összes (vagy majdnem összes) aspektus érvényesítésével azt demonstrálják, mi mindenre kell/lehet tekintettel lenni egy mű elemzésekor, vagy egy-egy művet hét-nyolc irodalomelméleti iskola elvei szerint tárgyalnak, így egy-egy művet több oldalról megközelítve a művek sokféleképpen érthetőségét érzékeltetik, az értelmezések egyenrangúságát igazolva.

Mindezeknek a próbálkozásoknak tapasztalata ott lelhető a kötet tanulmányaiban. Az írások szerzőinek túlnyomó többsége részt vesz a tanszék oktatói munkájában, az egyik-másik dolgozat éppen egy közös szemináriumi

gondolkodás során formálódott, készült el, módosult, lett olyanná, amilyen formában itt olvasható. A szerkesztők teljes szabadságot adtak a szerzőknek, azt írták, amit akartak, úgy, ahogyan akarták; a tanszéken tanultak ennél fogva feltehetőleg csupán a mögöttes területeken érezhetőek. Az is bizonyos, hogy az egyes témák kidolgozása inkább mondható vázlatosnak, mint befejezettnek, olykor folyamatban lévő munka egy fázisa látható. Egészében azonban képet kaphat az olvasó, merrefelé tart a SZTE BTK Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszéke, úton a nemzetközi tudományos együttműködés felé.

Fried István